

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№4(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 520 sahifa,
13-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyuu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Alohida ehtiyojga muhtoj bolalarga matematika darslarida integratsion yondashuvni amalga oshirish	10
<i>Mamadjanova Ma'muraxon Kadirjanovna</i>	
O'quvchilarda raqamli madaniyatni shakllantirishning nazariy asoslari.....	13
<i>Boltayeva Go'zal Komilovna</i>	
Inkluziv ta'lim sharoitida o'qituvchilarning metodik tayyorgarligini aniqlash metodologiyasi	21
<i>D. Sh. Jo'rayeva, J. A. Jovliyev</i>	
Bolalarda leksik-grammatik nutq kamchiliklarini bartaraf etishda kontekstli texnologiyalardan foydalanish	25
<i>Abdullayeva Yoqutjon Qalandar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi	30
<i>Abduvaliyeva Sabina Kurbonali qizi</i>	
O'g'il bolalarni oilaviy munosabatlarga tayyorlashning pedagogik-psixologik asoslari.....	35
<i>Aripov Shokirjon Olimovich, Raxmatillayeva Sug'diyona Muhammadjon qizi</i>	
Pedagogik intuitsiyani rivojlantirishga yo'naltirilgan zamonaviy metodikalar	39
<i>Axmedov Jaloliddin Oribovich</i>	
The Impact of AI-Generated English Learning Materials Based on Uzbek Rural Life on the Learning Motivation of Rural Students.....	42
<i>Baxramova Malika Muzaffarovna</i>	
Raqamli kutubxonalarda sun'iy intellekt imkoniyatlaridan foydalanish texnologiyalari va imkoniyatlari	47
<i>Choriyeva Zarina Anvarbek qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida orfografik savodxonlikni shakllantirishning nazariy-pedagogik asoslari ...	50
<i>D. Teshaboyev, M. Sotvoldiyeva</i>	
Oliy ta'limda tblt metodik modeli asosida baholash tizimini takomillashtirish	53
<i>Djurayeva Nargiza Kudratillayevna</i>	
Yangi O'zbekiston ta'lim tizimida pedagogik etikaning rivojida xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	59
<i>Dushayeva Nazokat Sharofiddinovna</i>	
Uilyam Shekspir tragediyalarining o'zbek adabiyotidagi o'rni.....	62
<i>Ergasheva Mehriyona</i>	
Qizlarning oilaviy kompetensiyasi uchun ijodiy pedagogika: Koreya dizayn ta'limi modelini O'zbekiston kontekstiga moslash.....	65
<i>G'ayratova Mohidil Zafar qizi</i>	
Jismoniy tarbiya darslarida va darsdan tashqari mashg'ulotlarda umumrivojlantiruvchi mashqlardan foydalanish metodikasi	69
<i>Maksetova Nurjamal Kuatovna</i>	
Integrativ ta'lim muhitida bo'lajak surdopedagoglarning metodik kompetensiyalarini shakllantirish	72
<i>Malikova Xurshida Ikramovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarda ko'p uchraydigan tovush talaffuzi kamchiliklari va ularni bartaraf etishda lopedik usullar.....	75
<i>Moxirabonu G'aniyeva Adxam qizi</i>	
Talabalarga an'anaviy xonandalik ijrochiligini o'rgatishning pedagogik yondashuvlari.....	78
<i>Muxammadova Ozoda Muzrabovna</i>	
Hayotiy sifat tushunchasini psixologik mazmuni.....	82
<i>N. G. Pulatova</i>	
Inklyuziv ta'lim sharoitida alohida ehtiyojlarga ega o'quvchilarni qo'llab-quvvatlashning kompleks yondashuvlari	85
<i>Nazarova Dildora Asatovna, Abdurashidova Feruza Qaxramonovna</i>	
Inklyuziv ta'lim tizimida o'qituvchining ko'p qirrali pedagogik faoliyati va uning nazariy asoslari	89
<i>Nazarova Dildora Asatovna, Axmedova Aziza Temurovna</i>	

Xo'ja ahmad Yassaviy e'tiqod tarbiyasi haqida.....	93
<i>Norova Sevara Uyg'un qizi</i>	
Matritsa va uning determinanti mavzusini o'qitish orqali bo'lajak iqtisodchilarning analitik tafakkurini rivojlantirish texnologiyalari.....	97
<i>Nuriddinov Jalolxon Tursunboy o'g'li, Otaboyev Muxsinjon Muqimjonovich</i>	
Odam anatomiyasi darslarida interfaol va multimedia vositalaridan foydalanish yo'llari.....	104
<i>Nurmatov Norqobil Jo'rayevich, Qo'chqorova Moxira Dilmurod qizi, Boxodirova Nilufar Ikrom qizi</i>	
AQSh ta'lim tizimining o'ziga xos jihatlari va bugungi kundagi rivojlanishi.....	110
<i>Orishev Jamshid Bahodirovich</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida nutqiy kompetensiyalarini shakllantirishda xorijiy ta'limi tajribalari.....	116
<i>Pardayeva Gulbahor Jalg'ashovna</i>	
Kreativ ta'lim texnologiyalarining pedagogik mohiyati.....	119
<i>Sariboyev Nurali Abdunazarovich</i>	
Shaxsga yo'naltirilgan ta'limning zamonaviy pedagogik tizimdagi o'rni.....	122
<i>Siddiqov Azamat Muhammadjon o'g'li</i>	
Konstruktiv yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida 4K ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi.....	126
<i>Sobirova Sarvinoz Quvondiqovna</i>	
Criteria of Scientific Activity Implementation of Physical Culture Education Students.....	133
<i>Sapayev Ruzmat Radjapovich</i>	
O'smir yoshdagi o'quvchilarning ma'naviy ehtiyojlarini shakllantirishning nazariy asoslari.....	136
<i>Tilovova Qizlarxon Ishpulat qizi</i>	
PIRLS tadqiqotida so'rovnomalarning qamrov doirasida maktab muhiti.....	141
<i>To'qliyeva Matluba Boqiyevna</i>	
Onlayn til o'rganish platformalarining esl o'quvchilarining og'zaki nutq ishonchi (speaking confidence) ga ta'siri.....	146
<i>Tojiboyeva Shohistaxon, Omonova Nargiza</i>	
Katta maktabgacha yoshdagi bolalarda dialogik nutqni rivojlantirishda kommunikativ o'yinlarning ahamiyati.....	151
<i>Toshpo'latova Sevinch O'ral qizi</i>	
Maktab o'quvchilarining jismoniy sifatlarini tarbiyalashning samarali uslublari.....	155
<i>Turdiyev Azam Xasanovich</i>	
O'quvchilarda tayanch kompetensiyalarni rivojlantirishda xalqaro baholash tizimini tatbiq etish imkoniyatlari.....	158
<i>Turobov Mamarajab Sodiq o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'limda ijodiy va mantiqiy fikrlashni rivojlantirish.....	163
<i>Umirzoqova Surayyo Xudoyberdiyevna</i>	
Talabalarda perspektiv tasvir bajarishga oid ko'nikmani shakllantirishda CAD dasturlaridan amaliy foydalanish imkoniyatlari.....	165
<i>Valiyev A'zamjon Nematovich, Toxirov Sardorbek Muzaffar o'g'li</i>	
Duduqlanishni bartaraf etishda qo'llaniladigan usullar va vositalar.....	173
<i>Xasanova Barnoxon Abdusattor qizi</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida o'quvchilarning yozma nutqini rivojlantirish usullari.....	176
<i>Xudoyberdiyeva Dildora Nazarjon qizi, Mambetova Lobar Mirzavali qizi</i>	
Duduqlanishga ega bolalar nutqini rivojlantirishda kompleks korreksion ishlar tizimi.....	179
<i>Xusanova Nozimaxon Zuxriddin qizi</i>	
Sirdaryo viloyatida tabiat va mehnat jarayonlarining tasviriy san'at orqali estetik va ekologik ifodasi.....	182
<i>Yorlaqova Malika Ahmad qizi</i>	
The Relevance of Artificial Intelligence in Teaching the English Language.....	186
<i>Yusupova Gulnoza Mirzoyevna</i>	
Umumta'lim maktabida boshlang'ich sinf o'quvchilarida kuzatiladigan nutq xususiyatlari.....	189
<i>Zairova Nigora</i>	

Teatr texnologiyalarini maktabgacha ta'limga integratsiya qilishning pedagogik shartlari	193
<i>Abdullayeva Aziza Abdurazzoq qizi, Salimova Dilmira Farxodovna</i>	
Педагогические технологии совершенствования физических качеств как основы здорового образа жизни	197
<i>Журабаев Абдукарим Маматкулович</i>	
Формирование духовно-нравственной компетентности будущих учителей как педагогическая проблема	200
<i>Зокиржонova Ф. Р., Рихситиллаева Д. Р., Меликузиева Ш. А.</i>	
Межкультурный диалог как инструмент воспитания гармоничной личности в школе	203
<i>Махмудхожаев Ориф Бахтиёрвич</i>	
Talaba yoshlarining ma'naviy madaniyatini rivojlantirishda zamonaviy yondashuvlar	205
<i>Xojametov Ajiniyaz Andriyanovich</i>	
Методика формирования познавательных интересов у младших школьников в процессе выполнения творческих заданий на уроках русского языка	207
<i>Юлдашева Тахмина Бону Гайратовна</i>	
Raqamli ta'lim texnologiyalari asosida ingliz tili darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarini tinglab tushunishga o'rgatish usullari	210
<i>Abdurasulova Guljaxon Nabijon qizi</i>	
Fan va tabiatshunosligi asoslari mashg'ulotlarida tajribalar orqali bolalarning kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi	215
<i>Abdusamatova Nargiza Jamolidinovna, Xudayberganova Muqaddam Abdurashitovna</i>	
Bakteriofaglar tuzilishi va turlari (T-faglar) va ularning mikrobiekotizimdagi o'rni mazzusini o'qitish metodikasi	222
<i>Abdunazarova Zulayxo Sharifqulovna, Xo'janazarov O'ktam Eshtemirovich, Samikova Sevinch Toshtemir qizi</i>	
Bulung'ur doston ijrochiligining musiqiy xususiyatlari va ularni ta'lim jarayonida o'rgatishning pedagogik asoslari	227
<i>Babajanov Baxodir Allaberganovich</i>	
Activation of Students' Learning Activities Using Didactic Games	230
<i>Daminova Munajat Abduvoxobovna</i>	
Bolalar ensiklopediyasi vositasida tarbiyalanuvchilarning atrof-olam haqidagi tasavvurlarini shakllantirishning metodik shart-sharoitlari	234
<i>Davlatova Guljaxon Kamoliddin qizi</i>	
Innovatsion yondashuv asosida talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlash metodikasini takomillashtirish	241
<i>Esanova Ro'shana Qurbonazarovna</i>	
Kreativ tafakkurning texnik muammolarni samarali hal qilishdagi o'rni va ahamiyati	248
<i>Imanov Baxtiyor Berdiyevich</i>	
Adabiyot va teatr san'ati vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarda ijobiy xulq-motivlarni shakllantirishda faollik markazlarining didaktik imkoniyatlari	253
<i>Inomova Dilnavoz Muzafar qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim muassasalari pedagog xodimlari mehnatini huquqiy tartibga solishning xususiyatlari	258
<i>Matekeyeva Bibinaz Mirjan qizi</i>	
Badiiy-estetik qadriyatlar va ularning o'ziga xosliklari	264
<i>Ostonova Gulrux Shuxrat qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilariga sharq allomalarining kitobxonlikka munosabatini tarixiy yondashuv asosida o'rgatishning ijtimoiy-tarixiy, zamonaviy va pedagogik xususiyatlari	268
<i>Parpiyayeva Zulayho Rahimjon qizi</i>	
AI-Xorazmiyning ilmiy merosi vositasida talabalarda analitik tafakkurni rivojlantirishning metodologik asoslari	272
<i>Qaxxorova Shaxnoza Abduvasit qizi</i>	
Musiqiy-badiiy did tarbiyasining ilmiy nazariy asoslari	276
<i>Rayimova Gavhar Karim qizi</i>	

Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy-muloqot kompetensiyasini rivojlantirishda interfaol metodlardan foydalanish.....	279
<i>To'laboyeva Iqbolxon Olimjanovna</i>	
Malakaviy amaliyot orqali bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy kompetentligini rivojlantiruvchi texnologiyalari....	282
<i>Tohirjonova Hulkaroy Baxodir qizi</i>	
Bolalar musiqa va san'at maktabi o'quvchilariga chang cholg'usida Shashmaqom kuylarini o'rgatishning pedagogik yondashuvlari.....	288
<i>Toshpo'lotova Zulxumor Davlatboy qizi</i>	
Talabalarda axborot madaniyatini shakllantirishning xususiyatlari	292
<i>Usmonov Sh. F.</i>	
The Formation of Human Capital In Education: A Pedagogical and Economic Analysis	297
<i>Uzoqova Shohida Mirzamurod qizi</i>	
“Птицы во рту” Саманты Швоблин: каннибализм нежности и зооморфный код магического реализма	302
<i>Каримов Зиёахмад Алишер угли</i>	
Формирование профессиональных качеств будущих учителей через активизацию учебной деятельности студентов с использованием дидактических игр в педагогических вузах.....	307
<i>Расулова Исмигуль, Якубова Зухра</i>	
Bolalar adabiyotini rivojlantirishda innovatsion yondashuv	311
<i>Mirzayeva Nigora Bozorovna</i>	
Issues of Developing Communicative Competence in Future Teachers from the Point of View of an Andragogical Approach.....	314
<i>Nishanova Mastura Khafizovna</i>	
Raqamli va innovatsion ta'lim texnologiyalari vositasida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida adabiy kompetensiyalarni rivojlantirish modeli.....	317
<i>Islomova Xafiza Azamatovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning testologik kompetentligini rivojlantirish muammosining ilmiy-nazariy asoslari	324
<i>Nuraliyev Islom Saidaliyevich</i>	
Концепт глаза в русской и узбекской лингвокультуре.....	328
<i>Кодирова Дилдора Абдуназар кизи, Асанов Руслан Арсенович</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ingliz tilida og'zaki nutq kompetensiyasini rivojlantirishda STEAM texnologiyasi asosida mashq tizimini takomillashtirish.....	334
<i>Eshonova Dilnoza Abrorovna</i>	
Boshlang'ich maktabda tabiiy fanlarni o'qitishning integratsiyalashgan dars shakllari va zamonaviy vositalari	337
<i>Bekmetova Shoxida Qodirberdiyevna, Nishonxo'jayeva E'zoza Nig'mon qizi</i>	
Zamonaviy ta'lim sharoitida bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining deontologik kompetensiyasiga qo'yiladigan talablar.....	342
<i>Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li</i>	
Zoologiya darslarida “Qushlar sinfi” mavzusini o'qitishning didaktik tamoyillari va metodik imkoniyatlari....	347
<i>Xaqberdiyeva Shoiratursunaliyevna, Norboyeva Naima Begali qizi</i>	
O'quv tayyorlov guruhi gandalchilarida mashg'ulot yuklamalarini rivojlantirish samaradorligi	352
<i>Shermuxeimedova N.N., Saylavova Aida Alisher qizi</i>	
Ikkinchi tartibli differensial tenglamalar uchun lokal chegaraviy masalalar: nazariya va tatbiqlari.....	356
<i>Musurmanova Nilufar Allamurat qizi</i>	
“Boychechak” qo'shig'ida ajdodlar turmush tarzi motivlari.....	360
<i>S. Matchanov, U. F. Xabibullayev</i>	
Фразеологизмы русского языка как зеркало национальной картины мира: лингвокультурологи-ческий анализ и методика преподавания в современной школе	365
<i>Мустанов Убайдулло Зулпанович</i>	
Oliy ta'limda udl yondashuvi asosida inklyuziv ta'lim samaradorligini oshirish.....	369
<i>Yunusova Xusnora Shuxrat qizi</i>	

Art-pedagogik vositalar asosida talabalarning kasbiy mobilligini rivojlantirish.....	372
<i>Usmonova Qumriniso Saydaliyevna</i>	
Boshlang'ich ta'limda didaktik o'yinlarning klassifikatsiyasi, pedagogik funksiyalari va raqamli ta'lim muhiti sharoitida integratsiyalashuvi.....	375
<i>Ortiqboeva Zumradxon Xasanboy qizi</i>	
Ta'lim jarayonida gamifikatsiya texnologiyasining qo'llanilishi.....	378
<i>Abdufatayev Sherjaxon Abduazimovich, Yaxshiboyev Temur-Malik Erkin o'g'li</i>	
Interaktiv o'yinlar asosida dasturlashni o'qitish: "Kod bo'lagini top" o'yinining pedagogik samaradorligi.....	381
<i>Xudayberganov Yashin Komilovich, Xonto'rayev Ibroxim Abdikamol o'g'li</i>	
Bo'lajak chet tili o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	385
<i>Temirova Shoxsanam Komilovna</i>	
Kreativ kompetensiyani rivojlantirishda akademik muhit va shaxslararo munosabatlarning psixologik mexanizmlari.....	389
<i>Abdurazzaqov Shuxratbek Zafarjon o'g'li</i>	
Talaba yoshlarda ma'naviy-axloqiy fazilatlarni shakllantirishning pedagogik mexanizmlari.....	392
<i>Fayziyeva Muqaddas Akbar qizi</i>	
STEAM ta'lim texnologiyasining mohiyati va uni boshlang'ich ta'limda qo'llash imkoniyatlari.....	397
<i>Abrorxonova Kamola Abrorxon qizi, Kamoljonova Iroda Niyazjon qizi</i>	
Zamonaviy yoshlar dunyoqarashining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari.....	400
<i>Abdullayeva Nilufar Sadikjanovna</i>	
An'anaviy xonandalik ijrochiligida ovoz tarbiyasining shakl, usul va metodlari.....	403
<i>Abdusalomova Iroda Xabibulloyevna</i>	
Tibbiyot talabalari orasida kasbiy motivatsiyaning psixologik omillari.....	407
<i>Abduxamidov Abbas Muhiddin o'g'li, Rajabov Temurbek Baxtiyor o'g'li, Boboyeva Maxsuda Ataxanovna</i>	
Metakognitiv yondashuv asosida talabalar irodaviy sifatlarini rivojlantirishning kognitiv va psixologik asoslari.....	410
<i>Axatov Yo'ldoshjon Hamzayevich</i>	
A Model for Developing Transversal-Methodological Competencies in Future Educators.....	415
<i>Ergasheva Barno Ziyavitdin kizi</i>	
Historical Development of Project-Based Learning in Language Teaching.....	419
<i>Fayziyeva Ozoda Erkin Kizi</i>	
Axloq shakllanishining psixologik xususiyatlari: shaxs rivojlanishida ichki nazorat va motivatsiya mexanizmlari.....	423
<i>Ibaydayeva Munisa Aybek qizi</i>	
Neyropedagogik texnologiyalar asosida emotsional kompetentlikni rivojlantirishning innovatsion didaktik modeli.....	427
<i>Mirzaraxmonova Shaxnoza Mirzaaxmadovna</i>	
O'zbekistonda maktabgacha ta'limga xorijiy tajribalarni integratsiya qilish: Yaponiya davlati misolida.....	432
<i>Narimanova Saida Narimon qizi</i>	
Ijtimoiy tarmoqlarda yolg'on ma'lumotlar tarqalishining psixologik va ijtimoiy mexanizmlari hamda unga qarshi kurashish muammolari.....	436
<i>Nurmatov A. N.</i>	
Metodik savodxonlikni rivojlantirishning pedagogik va metodologik jihatlari (Biologiya fani misolida).....	439
<i>Rahimova Mahliyo Akramovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh xususiyatlari va ularning matematik tafakkurini rivojlantirish imkoniyatlari.....	444
<i>Shabatova Rabig'a Janasbay qizi, Muxitdinova Nodira Mamalatifovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida talabalar ommaviy sportini rivojlantirishning pedagogik tizimini takomillashtirish konsepsiyasi.....	448
<i>Ummatov Nozim Raimjonovich</i>	
O'quv jarayonida differensial topshiriqlarning o'rni va ularning ahamiyati.....	453
<i>Xoldarova Irodaxon Valijonovna, Xakimova Ma'mura Davlatjon qizi</i>	

Biologiya ta'limida zamonaviy innovatsion texnologiyalarning o'rni	457
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna</i>	
Genetika mavzularini o'qitishda tahliliy faoliyatni tashkil etish metodlari, vositalari va shakllari.....	461
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Dosov Rustam Alisherovich</i>	
Hayvonlarning xilma- xilligi mazvusini o'qitishda multimedia, 3D format modellari va virtual lobaratoriya asosida o'qitish metodikasi	466
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Murodullayeva Sarvinoz O'tkirbek qizi</i>	
Tog'ayli baliqlar mavzusini o'qitishning didaktik tamoyillari, pedagogik shart-sharoitlari va metodik yondashuvlari.....	473
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Qodirova Nurshoda Olim qizi</i>	
A Comparative Analysis of Lexical Transformations in Abdulla Qahhor's Prose "Tolka"	478
<i>Kasimova Nafisa Farhodovna, Safarova Maftuna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilari tarbiyasida ota-onalar bilan hamkorlikni tashkil etish metodikasi	482
<i>Fayziyeva Madinabonu Sohibjon qizi</i>	
Gnosiologik yondashuv asosida mustaqil ta'lim jarayonini loyihalash.....	485
<i>Xidirova Dildora Zayniddinovna</i>	
Nemis tilini o'qitishda sun'iy intellekt asosidagi ta'lim vositalari.....	491
<i>Xudoyberdiyeva Zumrat Xudayberdiyevna</i>	
Kasbiy nutqda til me'yorlariga rioya qilish muammolari.....	495
<i>Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna</i>	
Teatr texnologiyalarini maktabgacha ta'limga integratsiya qilishning pedagogik shartlari.....	498
<i>Abdullayeva Aziza Abdurazzoq qizi, Salimova Dilmira Farxodovna</i>	
Теоретические и практические аспекты развития одарённых студентов	502
<i>Байбаева Мухайё Худойбергеновна, Зайниддинова Хилола Абдулвахоб кизи</i>	
Организация проектной деятельности во внеурочной работе по математике при изучении темы "дроби" в начальных классах	508
<i>Бахытбаева Шахнозбану Махмуд кызы, Садыкова Альбина Венеровна</i>	
Традиционные методы развития навыка говорения в обучении иностранному языку	511
<i>Давронбекова Фарангис Давроновна</i>	
Описание скоростных качеств футболистов	517
<i>Мадаминов Орибджан Нишанбаевич</i>	

TALABA YOSHLARDA MA'NAVIY-AXLOQIY FAZILATLARNI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK MEKANIZMLARI

Fayziyeva Muqaddas Akbar qizi

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Pedagogika fakulteti, pedagogika yo'nalishi 1-kurs magistratura talabasi

ORCID: 0009-0009-0129-5334

Annotatsiya: Ilmiy maqolada talaba yoshlarida ma'naviy-axloqiy fazilatlarni shakllantirishning pedagogik mexanizmlari nazariy va metodologik jihatdan tahlil etiladi. Zamonaviy ta'lim jarayonida talabalarning ma'naviy-axloqiy tarbiyasini samarali tashkil etish ularning shaxs sifatida kamol topishi hamda jamiyatda faol fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Tadqiqotda ma'naviy-axloqiy tarbiya tushunchasi, uning mazmun-mohiyati, asosiy tarkibiy qismlari, pedagogik mexanizmlari va yondashuvlari, shuningdek, ularning amaliy ahamiyati yoritiladi. Natijalar talaba yoshlarning ma'naviy-axloqiy fazilatlarini rivojlantirishda tizimli, shaxsga yo'naltirilgan va qadriyatlarga asoslangan yondashuvlarni qo'llash zarurligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: ma'naviy-axloqiy tarbiya, talaba yoshlar, pedagogik mexanizmlar, shaxs rivoji, qadriyatlar, ta'lim jarayoni, tarbiyaviy faoliyat, ijtimoiy muhit, pedagogik yondashuvlar, innovatsion metodlar.

Abstract: The scientific article examines the pedagogical mechanisms for the formation of spiritual and moral qualities in student youth from theoretical and methodological perspectives. In the context of the modern educational process, the effective organization of students' spiritual and moral education is considered one of the key factors in their personal development and the formation of an active civic position. The study explores the concept of spiritual and moral education, its essence and content, main components, pedagogical mechanisms and approaches, as well as their practical significance. The findings highlight the necessity of applying systemic, personality-oriented, and value-based approaches in developing the spiritual and moral qualities of student youth.

Key words: spiritual and moral education, student youth, pedagogical mechanisms, personal development, values, educational process, educational activity, social environment, pedagogical approaches, innovative methods.

Аннотация: В научной статье анализируются педагогические механизмы формирования духовно-нравственных качеств студенческой молодежи с теоретико-методологической точки зрения. В условиях современного образовательного процесса эффективная организация духовно-нравственного воспитания студентов рассматривается как один из ключевых факторов их личностного развития и формирования активной гражданской позиции. В работе раскрываются понятие духовно-нравственного воспитания, его сущность и содержание, основные компоненты, педагогические механизмы и подходы, а также их практическое значение. Результаты исследования свидетельствуют о необходимости применения системного, личностно-ориентированного и ценностно-ориентированного подходов в развитии духовно-нравственных качеств студенческой молодежи.

Ключевые слова: духовно-нравственное воспитание, студенческая молодежь, педагогические механизмы, развитие личности, ценности, образовательный процесс, воспитательная деятельность, социальная среда, педагогические подходы, инновационные методы.

KIRISH

Bugungi kunda globallashuv jarayonlarining jadallashuvi, axborot oqimining keskin ortishi hamda ijtimoiy hayotning barcha jabhalarida yuz berayotgan tub o'zgarishlar ta'lim tizimi oldiga yangi va murakkab vazifalarni qo'yimoqda. Zamonaviy jamiyatda oliy ta'lim muassasalari faqatgina bilim berish bilan cheklanib qolmasdan, balki talaba yoshlarning ma'naviy-axloqiy fazilatlarini shakllantirish, ularni jamiyatda faol, mas'uliyatli va ongli shaxs sifatida tarbiyalashni ham o'z zimmasiga oladi. Ayniqsa, bugungi tezkor va o'zgaruvchan davrda yoshlarning ma'naviy barqarorligini ta'minlash, ularda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga sodiqlikni rivojlantirish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Talaba yoshlarning ma'naviy-axloqiy tarbiyasi shaxs kamolotining muhim tarkibiy qismi bo'lib, u nafaqat individual rivojlanishga, balki jamiyat taraqqiyotiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ma'naviy yetuk, axloqan barkamol shaxsni shakllantirish ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi. Shu bois ta'lim jarayonida talabalarning nafaqat intellektual salohiyatini rivojlantirish, balki ularning axloqiy qarashlari, ijtimoiy mas'uliyati, vatanparvarlik tuyg'usi va insoniy fazilatlarini shakllantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu esa, o'z navbatida, ma'naviy-axloqiy tarbiyani samarali tashkil etishning pedagogik mexanizmlarini aniqlash va ularni amaliyotga joriy etishni talab etadi. Ma'naviy-axloqiy fazilatlarini shakllantirish jarayoni murakkab, ko'p qirrali va uzluksiz pedagogik jarayon bo'lib, u o'z ichiga turli omillarni qamrab oladi. Jumladan, ta'lim mazmuni, o'qitish metodlari, pedagogik yondashuvlar, ijtimoiy muhit hamda o'qituvchining shaxsiy namunasi ushbu jarayonning muhim tarkibiy qismlarini tashkil etadi. Ayniqsa, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interaktiv metodlar va shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlar talabalarda mustaqil fikrlash, axloqiy qaror qabul qilish va o'z xulq-atvorini boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

Mazkur ilmiy maqolada talaba yoshlarda ma'naviy-axloqiy fazilatlarini shakllantirishning pedagogik mexanizmlari nazariy va metodologik jihatdan yoritilib, ushbu jarayonni samarali tashkil etishning asosiy yo'nalishlari, tamoyillari hamda amaliy jihatlari tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari oliy ta'lim tizimida ma'naviy-axloqiy tarbiyani takomillashtirishga xizmat qilishi bilan birga, ilmiy va amaliy jihatdan muhim ahamiyat kasb etadi.

Bugungi kunda globallashuv jarayonlarining jadallashuvi, raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishi hamda axborot-kommunikatsiya vositalarining ta'lim tizimiga chuqur integratsiyalashuvi talaba yoshlarning ma'naviy-axloqiy tarbiyasiga yangicha yondashuvlarni tatbiq etishni taqozo etmoqda. Zamonaviy jamiyatda yoshlarning faqat bilim va ko'nikmalarini rivojlantirish emas, balki ularning ma'naviy dunyosi, axloqiy qarashlari, fuqarolik pozitsiyasi va ijtimoiy mas'uliyatini shakllantirish ham dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Shu bois ta'lim jarayonida ma'naviy-axloqiy tarbiyani samarali tashkil etishning pedagogik mexanizmlarini aniqlash va takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Talaba yoshlarning ma'naviy-axloqiy fazilatlarini shakllantirish jarayoni nafaqat tarbiyaviy faoliyatning bir qismi, balki ta'lim tizimining strategik yo'nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda. Ushbu jarayonni samarali tashkil etish uchun an'anaviy tarbiya usullari yetarli emasligi, zamonaviy pedagogik yondashuvlar, interaktiv metodlar hamda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalarini qo'llash zarurligini ko'rsatmoqda. Bu esa ma'naviy-axloqiy tarbiya jarayonini ilmiy asosda tashkil etish, uni boshqarish, monitoring qilish va natijadorligini baholashni talab etadi.

Mamlakatimizda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, yoshlarni ma'naviy yetuk va barkamol shaxs etib tarbiyalash, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga sodiq avlodni shakllantirish borasida keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, ta'lim sifatini oshirish, o'quv jarayoniga innovatsion texnologiyalarni joriy etish hamda pedagog kadrlarning kasbiy va ma'naviy salohiyatini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu jarayonlar talaba yoshlarning ma'naviy-axloqiy tarbiyasini yanada samarali tashkil etishning zamonaviy pedagogik mexanizmlarini ishlab chiqishni dolzarb vazifa sifatida qo'yimoqda. Shu nuqtayi nazardan, talaba yoshlarning ma'naviy-axloqiy fazilatlarini shakllantirishning pedagogik mexanizmlarini tadqiq etish nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham muhim ahamiyatga ega.

Mazkur tadqiqot ta'lim muassasalarida ma'naviy-axloqiy tarbiya jarayonini takomillashtirish, uning samaradorligini oshirish hamda yoshlarni zamonaviy jamiyat talablariga mos ravishda tarbiyalashga xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Talaba yoshlarda ma'naviy-axloqiy fazilatlarini shakllantirish masalasi zamonaviy pedagogika fanining eng dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Mazkur yo'nalishda olib borilgan ilmiy tadqiqotlar shaxsning ma'naviy kamoloti, tarbiya jarayonining nazariy asoslari hamda pedagogik mexanizmlarni aniqlashga qaratilgan. Xorijiy va mahalliy ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, ma'naviy-axloqiy tarbiya murakkab, ko'p omilli va tizimli jarayon bo'lib, u ta'lim tizimining barcha bosqichlarida uzluksiz amalga oshiriladi.

O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentabrdagi "Ta'lim to'g'risida"gi O'RB-637-son¹ Qonuni (yangi tahrir) hamda "Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi" to'g'risidagi Farmon ta'lim tizimida shaxsni har tomonlama rivojlantirish, xususan, ma'naviy-axloqiy tarbiyani kuchaytirishni davlat siyosatining ustuvor yo'nalishi sifatida belgilaydi. Ushbu hujjatlar ta'lim jarayonida faqat bilim berish emas, balki barkamol shaxsni shakllantirish muhimligini asoslaydi.

Mirziyoyev Sh.M.ning "Yangi O'zbekiston strategiyasi" hamda "Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz" asarlarida yoshlar tarbiyasi, ularning ma'naviy yetukligi va jamiyatdagi faol fuqarolik pozitsiyasini shakllantirish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Muallif yosh avlodni milliy qadriyatlar va zamonaviy bilimlar uyg'unligida tarbiyalash zarurligini ta'kidlaydi.

1 O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentabrdagi "Ta'lim to'g'risida"gi O'RB-637-son Qonuni: <https://lex.uz/docs/-5013007>

Pedagogika fanida ma'naviy-axloqiy tarbiya jarayoni V.A. Slastenin, I.F. Isaev va E.N. Shiyanovlarning "Pedagogika" asarida chuqur yoritilgan bo'lib, unda tarbiya jarayonining tizimli tashkil etilishi, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv hamda pedagogik ta'sir mexanizmlarining ilmiy asoslari berilgan.

Shuningdek, N.F. Talizina ta'lim jarayonini psixologik asoslash orqali o'quvchilarda bilim va qadriyatlarni shakllantirishning samarali usullarini ishlab chiqqan. Zimnyaya I.A. pedagogik kompetensiyalar nazariyasida shaxsning kompetentlik asosida rivojlanishini ta'kidlab, ma'naviy-axloqiy sifatlarni shakllantirishda o'qituvchining kasbiy kompetensiyasi muhim rol o'ynashini asoslab beradi. Bu esa talaba yoshlarning tarbiyasida pedagogik mahoratning ahamiyatini ko'rsatadi.

Xalqaro tashkilotlar, jumladan UNESCO, OECD va World Bank tomonidan taqdim etilgan hisobotlarda zamonaviy ta'lim tizimida kompetensiyaviy yondashuv, axloqiy qadriyatlar va global fuqarolik madaniyatini shakllantirish muhim yo'nalish sifatida qayd etilgan.

UNESCOning "Reimagining our futures together" hisobotida ta'limning asosiy maqsadi insonparvarlik va ijtimoiy adolat tamoyillariga asoslangan shaxsni shakllantirish ekani ta'kidlanadi.

Biesta G. "The Beautiful Risk of Education" asarida ta'lim jarayonining murakkabligi va undagi axloqiy mas'uliyat masalalari tahlil qilinadi. Hargreaves A. va Fullan M. esa o'qituvchilarning professional kapitali orqali ta'lim sifatini oshirish va tarbiya jarayonini samarali tashkil etish mumkinligini asoslab bergan.

Halstead J.M. va Taylor M.J. "Values in Education and Education in Values" asarida ta'limda qadriyatlar tizimini shakllantirish masalasi yoritilib, ma'naviy-axloqiy tarbiyaning xalqaro tajribalari tahlil qilingan. Bu yondashuvlar talaba yoshlarning axloqiy ongini rivojlantirishda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

O'zbekistonlik olimlar, xususan, Shodmonqulova D.A., Karimova M.M. va Yusupova N.R. tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda ma'naviy tarbiya, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va talaba yoshlar tarbiyasida milliy qadriyatlarning o'rni keng yoritilgan. Ularning ilmiy qarashlari milliy ta'lim tizimida tarbiya jarayonini modernizatsiya qilishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, talaba yoshlarda ma'naviy-axloqiy fazilatlarni shakllantirishda yagona nazariy yondashuv mavjud emas, biroq aksariyat olimlar ushbu jarayonni samarali tashkil etishda tizimli yondashuv, kompetensiyaviy model, milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyg'unligi hamda pedagogik mexanizmlardan kompleks foydalanish zarurligini ta'kidlaydilar. Shu bilan birga, mavjud ilmiy manbalar mazkur jarayonni amaliy jihatdan yanada chuqur o'rganish zarurligini ko'rsatadi, bu esa tadqiqotning dolzarbligini yanada oshiradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur ilmiy tadqiqot talaba yoshlarning ma'naviy-axloqiy fazilatlarini shakllantirishning pedagogik mexanizmlarini aniqlashga qaratilgan bo'lib, unda zamonaviy ilmiy-tadqiqot metodlaridan kompleks tarzda foydalanildi. Tadqiqot jarayonida muammoning mohiyatini chuqur o'rganish, mavjud ilmiy qarashlarni tahlil qilish hamda ilmiy xulosalar chiqarish maqsadida o'zaro bir-birini to'ldiruvchi nazariy va empirik metodlar qo'llanildi.

Avvalo, nazariy tahlil metodi yordamida pedagogik, psixologik va tarbiyaviy yo'nalishdagi ilmiy adabiyotlar, monografiyalar, ilmiy maqolalar hamda ta'limga oid me'yoriy-huquqiy hujjatlar o'rganildi. Ushbu metod talaba yoshlarning ma'naviy-axloqiy tarbiyasi mazmuni, uning asosiy tushunchalari hamda pedagogik mexanizmlarini tizimlashtirish va ilmiy jihatdan asoslash imkonini berdi.

Taqqoslash metodi orqali talaba yoshlarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashga oid turli ilmiy qarashlar, yondashuvlar va pedagogik modellarning o'zaro o'xshash hamda farqli jihatlari tahlil qilindi. Mazkur metod milliy va xorijiy tajribalarni solishtirish, samarali pedagogik yondashuvlarni aniqlash hamda amaliyotga tatbiq etish imkonini berdi. Tadqiqotda tizimli yondashuv alohida ahamiyat kasb etdi. Ushbu metod ma'naviy-axloqiy tarbiya jarayonini o'zaro bog'liq tarkibiy qismlardan iborat yaxlit tizim sifatida o'rganish imkonini berdi. Shu asosda ta'lim jarayoni, ijtimoiy muhit, o'qituvchi faoliyati hamda talabaning shaxsiy faolligi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik tahlil qilindi.

Shuningdek, empirik metodlar – kuzatish, suhbat va so'rovnoma usullaridan ham foydalanildi. Kuzatish metodi orqali ta'lim muassasalarida talabalarning xulq-atvori va ma'naviy-axloqiy munosabatlari o'rganildi, suhbat metodi yordamida esa o'qituvchilar va talabalar fikrlari tahlil qilindi. So'rovnoma natijalari esa tadqiqotning ilmiy xulosalarini asoslashda muhim empirik manba bo'lib xizmat qildi.

Tadqiqot jarayonida olingan natijalarni tizimlashtirish, umumlashtirish va ilmiy xulosa chiqarish metodlari ham qo'llanildi. Ushbu metodlar orqali talaba yoshlarning ma'naviy-axloqiy fazilatlarini shakllantirishning samarali pedagogik mexanizmlari aniqlanib, amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi. Umuman olganda, tadqiqotda qo'llanilgan metodlar majmui muammoni har tomonlama chuqur tahlil qilish, ilmiy asoslangan xulosalarga kelish hamda tadqiqot maqsadiga erishishni ta'minladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'tkazilgan tadqiqot natijalari talaba yoshlarning ma'naviy-axloqiy fazilatlarini shakllantirish jarayoni murakkab, ko'p bosqichli va tizimli pedagogik faoliyat ekanligini ko'rsatdi. Tahlillar shuni aniqladiki, ma'naviy-axloqiy tarbiyani samarali tashkil etish ta'lim muassasalarida maqsadga yo'naltirilgan, izchil va uzluksiz pedagogik faoliyatni talab etadi. Tadqiqot jarayonida olingan natijalar ma'naviy-axloqiy tarbiya quyidagi asosiy yo'nalishlarda amalga oshirilishini ko'rsatdi.

Birinchidan, ijobiy tarbiyaviy muhitni shakllantirish talaba yoshlarning ma'naviy-axloqiy rivojlanishida muhim omil hisoblanadi. Ta'lim muassasasida sog'lom ijtimoiy-psixologik muhitni yaratish, o'zaro hurmat va hamkorlikka asoslangan munosabatlarni shakllantirish talabalarning axloqiy qarashlarini rivojlantiradi. Bunday muhit mavjud bo'lgan sharoitda talabalar o'zini erkin ifoda etadi, ijobiy xulq-atvor normalarini tezroq o'zlashtiradi hamda jamoadagi ma'naviy qadriyatlarga moslashadi.

Ikkinchidan, o'qituvchining shaxsiy namunasi ma'naviy-axloqiy tarbiyaning eng muhim omillaridan biri ekanligi aniqlandi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, o'qituvchining axloqiy fazilatlarini, muomala madaniyati, adolatli yondashuvi va mas'uliyatli munosabati talabalarning xulq-atvoriga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli pedagogning shaxsiy namunasi tarbiyaviy jarayonda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Uchinchidan, ta'lim jarayonida qadriyatlarga asoslangan yondashuv ma'naviy-axloqiy fazilatlarini shakllantirishning samarali mexanizmlaridan biri sifatida namoyon bo'ldi. Milliy va umuminsoniy qadriyatlarni o'quv jarayoniga integratsiya qilish talabalarni vatanparvarlik, insonparvarlik, halollik va mas'uliyat kabi sifatlarni egalashga yo'naltiradi. Bu jarayonda ta'lim mazmunining tarbiyaviy jihatlarni kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

To'rtinchidan, interaktiv metodlar va zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish talabalarning ma'naviy-axloqiy faolligini oshirishga xizmat qilishi aniqlandi. Munozara, debat, rolli o'yinlar va muammoli vaziyatlar asosida o'qitish talabalarda mustaqil fikrlash, axloqiy tanlov qilish va ijtimoiy mas'uliyatni his etish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Muhokamalar shuni ko'rsatdiki, talaba yoshlarning ma'naviy-axloqiy tarbiyasini samarali tashkil etishda faqat nazariy bilimlar yetarli emas, balki amaliy faoliyat, ijtimoiy muhit va pedagogik ta'sirning uyg'unligi muhimdir. Shuningdek, tarbiya jarayonida tizimli yondashuvni qo'llash, pedagoglarning kasbiy va ma'naviy salohiyatini oshirish hamda tarbiyaviy ishlarni strategik rejalashtirish zarur hisoblanadi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari talaba yoshlarning ma'naviy-axloqiy fazilatlarini shakllantirish jarayonini takomillashtirish ta'lim sifatini oshirishga xizmat qilishini ko'rsatib, ushbu yo'nalishda ilmiy va amaliy izlanishlarni davom ettirish zarurligini tasdiqlaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, talaba yoshlarning ma'naviy-axloqiy fazilatlarini shakllantirish zamonaviy ta'lim tizimining eng muhim va ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ta'lim jarayonida ma'naviy-axloqiy tarbiyani samarali tashkil etish yoshlarning shaxsiy kamolotini ta'minlash, ularni ijtimoiy faol, mas'uliyatli va barkamol shaxs sifatida shakllantirishga xizmat qiladi. Mazkur tadqiqot talaba yoshlarning ma'naviy-axloqiy fazilatlarini shakllantirishning pedagogik mexanizmlarini nazariy va metodologik jihatdan tahlil qilish orqali ushbu jarayonning ta'lim tizimidagi o'rnini ilmiy asosda ochib berdi.

Tadqiqot natijalari ma'naviy-axloqiy tarbiyani samarali amalga oshirish uchun tizimli, shaxsga yo'naltirilgan hamda qadriyatlarga asoslangan yondashuvlarni qo'llash zarurligini ko'rsatdi. Xususan, ijobiy tarbiyaviy muhitni shakllantirish, o'qituvchining shaxsiy namunasi, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga tayanish, shuningdek, zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish ma'naviy-axloqiy tarbiya jarayonining muhim shartlari sifatida namoyon bo'ldi.

Umuman olganda, mazkur ilmiy tadqiqot natijalari talaba yoshlarning ma'naviy-axloqiy fazilatlarini shakllantirishga oid ilmiy qarashlarni boyitadi hamda ta'lim amaliyotida tarbiyaviy jarayonni takomillashtirish uchun nazariy va amaliy asos bo'lib xizmat qiladi. Kelgusida ushbu yo'nalishda yanada chuqur ilmiy tadqiqotlar olib borish va samarali pedagogik mexanizmlarni rivojlantirish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi" to'g'risidagi Farmoni. – T., 2022-yil.
2. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni (yangi tahrir). – T., 2020-yil.
3. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021-yil.

4. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. – T., 2023-yil.
5. Slastenin V.A., Isaev I.F., Shiyanov E.N. Pedagogika. – Moskva: Akademiya, 2020-yil.
6. Zimnyaya I.A. Pedagogik kompetensiyalar nazariyasi. – Moskva, 2021-yil.
7. Talyzina N.F. O'quv jarayonini psixologik asoslash. – Moskva, 2020-yil.
8. OECD. Education at a Glance 2024: OECD Indicators. – Paris: OECD Publishing, 2024-yil.
9. UNESCO. Reimagining Our Futures Together: A New Social Contract for Education. – Paris, 2022-yil.
10. World Bank. World Development Report: Education and Technology. – Washington DC, 2023-yil.
11. Halstead J.M., Taylor M.J. Values in Education and Education in Values. – London: Routledge, 2021-yil.
12. Biesta G. The Beautiful Risk of Education. – London: Routledge, 2021-yil.
13. Hargreaves A., Fullan M. Professional Capital: Transforming Teaching in Every School. – 2022-yil nashr.
14. Shodmonqulova D.A. Pedagogika va tarbiya nazariyasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2022-yil.
15. Karimova M.M. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: O'qituvchi, 2023-yil.
16. Yusupova N.R. Talaba yoshlar tarbiyasida ma'naviy qadriyatlar. – Toshkent, 2024-yil.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.